

Nr 363.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäkring av vissa tjänstepliktiga män, födda år 1924, för olycksfall i arbete m. m.; given Stockholms slott den 15 oktober 1943.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, antaga härvid fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser om försäkring av vissa tjänstepliktiga män, födda år 1924, för olycksfall i arbete m. m.,

dels antaga härvid fogat förslag till förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av viss tjänsteplikt för män, födda år 1924,

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag
till
Lag
med särskilda bestämmelser om försäkring av vissa tjänstepliktiga män,
födda år 1924, för olycksfall i arbete m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Vid bestämmande av ersättning enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar skall, där olycksfallet inträffat eller yrkessjukdomen ådragits under fullgörande på grund av utfärdade bestämmelser om tjänsteplikt för män, födda år 1924, av arbete i skogsbruk eller torvhantering eller av arbete, som erfordras för inkvartering och utspisning av dem, som sysselsättas i sådant arbete, den försäkrades årliga arbetsförtjänst anses icke understiga tvåtusentrehundra kronor.

2 §.

Arbetsgivare är pliktig att till den försäkringsinrättning, i vilken hos honom anställda äro försäkrade jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, erlägga det tillägg till försäkringsavgift, som må föränledas av vad i 1 § stadgas.

—————
Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.
—————

Förslag

till

Förordning

om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av viss tjänsteplikt för män, födda år 1924.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Där någon under fullgörande på grund av utfärdade bestämmelser om tjänsteplikt för män, födda år 1924, av arbete i skogsbruk eller torvhantering eller av arbete, som erfordras för inkvartering och utspisning av dem, som sysselsätts i sådant arbete, skadas till följd av olycksfall eller annorledes ådrager sig sjukdom, skall, med nedan i 2 § angivna undantag, ersättning utgivas av allmänna medel.

Fullgörande av tjänsteplikt skall anses vara för handen endast under tid, då den tjänstepliktige för sådant ändamål uppehåller sig på sin arbetsplats eller därtill hörande förläggning eller då den tjänstepliktige är stadd på färd till eller från arbetsplatsen eller förläggningen samt färden föranledes av och står i omedelbart samband med tjänsteplikten.

I avseende å ersättning enligt denna förordning skola, där ej annat följer av vad nedan stadgas, bestämmelserna i förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

2 §.

Denna förordning äger icke tillämpning å tjänstepliktig, vilken jämlikt 2 § andra stycket lagen om försäkring för olycksfall i arbete icke är att anse såsom arbetare.

Ersättning enligt denna förordning utgår ej, om ersättning i anledning av olycksfallet eller sjukdomen utgives enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar. Ersättning skall ej heller utgå enligt denna förordning i den mån motsvarande ersättning utgives enligt förordningen angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall.

3 §.

Den skadade eller sjuke är skyldig att underkasta sig vård eller föreskrift av läkare, som arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren må tillkalla.

4 §.

I 6 § första stycket 1) a) förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, angivna ersättningar utgivas från tiden för olycksfallet eller sjukdomens yppande. Övriga i 6 § första stycket nämnda förordning angivna ersättningar utgivas, under där omförmälda förutsättningar, från och med dagen efter olycksfallet eller sjukdomens yppande.

5 §.

Den skadades eller sjukets årliga arbetsförtjänst beräknas efter de grunder, som stadgas i 9 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete; dock skall, där den årliga arbetsförtjänsten understiger tvåtusentrehundra kronor, densamma beräknas till detta belopp.

6 §.

Beredes den skadade eller sjuke vård å sjukvårdsanstalt, skall rörande avdrag å sjukpenning gälla vad i 10 § förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, stadgas; där den ersättningsberättigade icke har försörjningsplikt, som angives i sagda paragraf, skall dock avdrag göras med hälften av sjukpenningen.

7 §.

Kan ej genast avgöras, huruvida ersättning av allmänna medel skall utgå men sannolika skäl därtill finnas eller huruvida ersättning skall utgå från riksförsäkringsanstalten eller från sådant bolag, som i 4 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete sägs, må riksförsäkringsanstalten kunna besluta om åtgärder för den skadades eller sjukets vård samt utgiva ersättningar; skolande ersättningar i förstnämnda fall utgivas provisoriskt och utan återbetalningsskyldighet, därest sedermera ersättningen bestämmes till lägre belopp eller ersättning finnes icke böra utgå.

8 §.

Gällande bestämmelser rörande tillämpning av lagen om försäkring för olycksfall i arbete å arbetare, som användas till arbete för statens räkning, skola lända till efterrättelse jämväl beträffande tillämpning av denna förordning å tjänstepliktiga, vilka anställts hos staten som tjänstepliktberättigad arbetsgivare.

9 §.

Rörande skyldighet för den skadade eller sjuke att lämna arbetsgivare eller arbetsföreståndare underrättelse om skada eller sjukdom samt för arbetsgivaren eller arbetsföreståndaren att göra anmälan därom till riksförsäkringsanstalten ävensom beträffande påföljd för underlåtenhet att göra sådan anmälan samt för lämnande av vederliggen oriktigt meddelande däri skola

bestämmelserna i 20, 21 och 34 §§ lagen om försäkring för olycksfall i arbete äga motsvarande tillämpning.

10 §.

De närmare föreskrifter, vilka, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning, meddelas av Konungen eller av myndighet, som Konungen bestämmer.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:ts Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 september 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller.

För att tillföra i första hand skogsbruket men därjämte även torvhanteringen erforderlig arbetskraft utfärdades den 13 november 1942 kungörelse (nr 878) om tjänsteplikt för män, födda år 1923, varigenom det ålades varje svensk man, som är född nämnda år, att i enlighet med de föreskrifter, vilka statens arbetsmarknadskommision meddelar, antaga och utföra sådant arbete i skogsbruk eller torvhantering, som hans kroppskrafter och hälsotillstånd medgiva, ävensom arbete, som erfordras för inkvartering och utspisning av dem, som sysselsätts i skogsbruk eller torvhantering.

Enligt 22 § lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt skall i fråga om tjänstepliktigs anställning hos tjänstepliktberättigad arbetsgivare gälla vad enligt lag, avtal eller sedvänja gäller för frivillig anställning av ifrågavarande slag. Härav följer, att — såvitt angår ersättningar i anledning av olycksfall eller sjukdom — bestämmelserna i lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete samt den därmed sammanhörande lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar bliva tillämpliga. Enär stadgandena i nämnda lagar icke kunde anses bereda tjänstepliktiga med arbete inom skogsbruk och torvhantering tillräckligt försäkringsskydd, föreslogs genom proposition den 19 mars 1943 (nr 178) antagandet av, bland annat, lag med särskilda bestämmelser om försäkring för olycksfall i arbete av vissa tjänstepliktiga m. m. samt förordning om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av tjänsteplikt, varigenom förmåner, nära överensstämmande med dem, som tillkomme värnpliktiga, skulle beredas tjänstepliktiga av ifrågavarande årsklass vid olycksfallsskada eller sjukdom.

Propositionen, som behandlades av andra lagutskottet (utlåtande nr 22), bifölls av riksdagen (skrivelse nr 189). Lag och förordning i ämnet utfärdades den 21 april 1943 (nr 182 och 183).

Enligt lagen skall vid bestämmande av ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen eller yrkessjukdomsförsäkringslagen — där olycksfallet inträffat eller yrkessjukdomen ådragits under fullgörande av tjänsteplikt, varom förmäles i kungörelsen om tjänsteplikt för män, födda år 1923 — den försäkrades årliga arbetsförtjänst anses icke understiga 2,300 kronor (1 §). Arbetsgivare är pliktig att till den försäkringsinrättning, i vilken hos honom anställda äro försäkrade jämlikt olycksfallsförsäkringslagen, erlagga det tilllägg till försäkringsavgift, som må föranledas av vad i 1 § stadgats (2 §). Lagen trädde i kraft den 22 april 1943. Den äger emellertid icke tillämpning, om olycksfallet inträffat eller yrkessjukdomen yppats före lagens ikraftträdande.

Förordningen innehåller föreskrift att, där någon under fullgörande av tjänsteplikt, varom förmäles i förutnämnda kungörelse, skadas till följd av olycksfall eller annorledes ådrager sig sjukdom, ersättning skall — med vissa undantag avseende, bland annat, sådana fall då ersättning i anledning av olycksfallet eller sjukdomen utgives enligt olycksfallsförsäkringslagen, yrkessjukdomsförsäkringslagen eller fiskarförsäkringsförordningen — utgivas av allmänna medel. I avseende å ersättning enligt förordningen skola, där ej annat följer av vad eljest i förordningen stadgas, bestämmelserna i förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, i tillämpliga delar lända till efterrättelse (1 §). Förordningen innehåller, förutom åtskilliga andra detaljbestämmelser, den föreskriften, att den skadades eller sjukas årliga arbetsförtjänst skall beräknas efter de grunder, som stadgas i 9 § olycksfallsförsäkringslagen; dock skall, där den årliga arbetsförtjänsten understiger 2,300 kronor, densamma beräknas till detta belopp (5 §).

Jämväl denna förordning trädde i kraft den 22 april 1943. Om olycksfall inträffat eller sjukdom yppats dessförinnan, skall ersättning i anledning därav, efter därom hos riksförsäkringsanstalten gjord ansökan, utgivas med tillämpning av stadgandena i förordningen, i den mån icke motsvarande ersättning skall utgå jämlikt olycksfallsförsäkringslagen, yrkessjukdomsförsäkringslagen eller fiskarförsäkringsförordningen.

Beträffande innehållet i och motiven till bestämmelserna i lagen och förordningen av den 21 april 1943 må i övrigt hänvisas till propositionen nr 178.

Rörande de erfarenheter, som vunnits under tillämpningen av lagen och förordningen har i en inom *riksförsäkringsanstalten* upprättad, den 18 september 1943 dagtecknad promemoria anförts bl. a. följande:

Någon statistik rörande de olycksfall och sjukdomar, som drabbat de tjänstepliktiga, finnes icke utarbetad. Anmälningarna angående olycksfall i arbete hos enskilda arbetsgivare registreras icke särskilt beträffande de tjänstepliktiga. Emellertid har, enligt från skogs- och flottledsinspektören inhämtad upplysning, erfarenheten visat, att olycksfallsfrekvensen bland de tjänstepliktiga skogsarbetarna är högst avsevärt större än bland skogsarbetare i allmänhet.

Beträffande verkningarna av ovannämnda bestämmelse om arbetsförtjäns-
tens beräkning — vilken bestämmelse även gäller enligt den särskilda förord-
ningen — har visat sig, att densamma i ett avsevärt antal fall medfört, att
högre sjukpenning utgått än som eljest skolat utbetalas.

Under tiden intill den 15 september 1943 hava hos riks försäkringsanstal-
ten registrerats omkring 1 100 ärenden angående ifrågasatt ersättning i an-
ledning av sjukdomar, som drabbat tjänstepliktiga utan att vara föranledda
av olycksfall. Av de olika sjukdomarna utgöra halsåkommor och luftvägs-
infektioner den talrikaste gruppen. Även mag- och ryggåkommor utgöra re-
lativt stora grupper. Lunginflammationer, andra lungsjukdomar, bölder och
dylikt, muskelsträckningar och dylikt samt hudåkommor utgöra de närmast
talrikaste grupperna. Bland övriga sjukdomar, som förekommit, kunna näm-
nas hjärt- och reumatiska sjukdomar.

Ersättning i anledning av sådana olycksfall, som omfattas av den särskilda
förordningen, har även ifrågakommit i ett mindre antal fall.

I skrivelse den 29 april 1943 med redogörelse för verksamheten 1942 och
beräkning av medelsbehovet för budgetåret 1943/44 har *statens arbetsmark-
nadskommision* anfört, bland annat:

Skulle Kungl. Maj:t framdeles finna, att uttagning med tjänsteplikt av
1944 års klass bör äga rum för tillgodoseende av visst arbetskraftsbehov, tor-
de, i likhet med vad fallet varit för 1943 års klass, särskilda bestämmelser
böra tillämpas för olycksfall i arbete respektive kroppsskada, ådragen un-
der fullgörande av tjänsteplikten. Uppkommer fråga om sådan uttagning un-
der tid, då riksdagen ej är samlad, synes Kungl. Maj:t böra äga att utfärda
härför erforderliga föreskrifter. Kommissionen får därför föreslå, att Kungl.
Maj:t förelägger riksdagen förslag till lag av samma innebörd som lagen den
21 april 1943 (nr 182) med särskilda bestämmelser om försäkring för olycks-
fall i arbete av vissa tjänstepliktiga m. m. men avseende män, födda år 1924,
vilken lag dock bör träda i kraft först från och med den dag Konungen be-
stämmer. Vidare bör Kungl. Maj:t äga att för män, födda år 1924, förordna
om tillämpning av enahanda föreskrifter som i förordningen den 21 april
1943 (nr 183) om ersättning i vissa fall i anledning av kroppsskada, ådra-
gen under fullgörande av tjänsteplikt.

Departem-
ents-
chefen.

Med hänsyn till rådande situation på bränsleförsörjningens område kom-
mer det möjligen att visa sig nödvändigt att för arbete i skogsbruk och må-
hända även torvhantering med stöd av tjänstepliktslagen uttaga arbetsföra
svenska män, födda år 1924. Jämväl denna årsklass bör under sådant arbete
tillförsäkras samma förmåner med avseende å ersättningar i anledning av
olycksfall eller sjukdom som de, vilka genom lagen den 21 april 1943 (nr
182) och förordningen av samma dag (nr 183) givits åt män, födda år 1923.
Anledning till sakliga ändringar av lagens och förordningens stadganden sy-
nes icke föreligga. Beträffande övergångsbestämmelserna bör emellertid hän-
syn tagas därtill, att lagen och förordningen kunna väntas bliva utfärdade
och satta i kraft innan ännu någon tjänstepliktig av ifrågavarande årsklass
påbörjat sitt arbete.

Liksom i fråga om män, födda år 1923, torde Kungl. Maj:t böra föreslå
riksdagen medgiva Kungl. Maj:t att bemyndiga statens arbetsmarknadskom-
mission att till ersättningsberättigad tjänstepliktig, född år 1924, utbetala

familjetillägg i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som tillämpas beträffande familjetillägg till tjänstepliktig under tiden för tjänstepliktens fullgörande.

Inom socialdepartementet hava, i anslutning till det anförda, upprättats förslag till lag med särskilda bestämmelser om försäkring av vissa tjänstepliktiga män, födda år 1924, för olycksfall i arbete m. m. samt förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av viss tjänsteplikt för män, födda år 1924.

Av dessa förslag, vilka äro av den lydelse bilagor¹ till detta protokoll utvisa, torde allenast lagförslaget vara av natur att böra underställas lagrådets granskning.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över förenämnda lagförslag måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Jan-Erik Stenius.

¹ Dessa bilagor, vilka äro likalydande med de vid propositionen fogade förslagen, hava här uteslutts.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 11 oktober 1943.

Närvarande:

justitieråden ALSÉN,
LIND,
regeringsrådet EKLUND,
justitierådet ERICSSON.

Enligt lagrådet den 27 september 1943 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 24 september 1943, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag med särskilda bestämmelser om försäkring av vissa tjänstepliktiga män, födda år 1924, för olycksfall i arbete m. m.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av t. f. chefen för rättsavdelningen i socialdepartementet hovrättsassessorn J. M. Wahlbäck.

Lagrådet lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

---

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 ok-
tober 1943.*

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, lagrådets den 11 oktober 1943 avgivna utlåtande över det den 24 september 1943 till lagrådet remitterade förslaget till *lag med särskilda bestämmelser om försäkring av vissa tjänstepliktiga män, födda år 1924, för olycksfall i arbete m. m.*

Föredraganden erinrar om att han i samband med remissen till lagrådet föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle utverka riksdagens medgivande, att föreskrifter finge utfärdas om utbetalning av familjetillägg till tjänstepliktig, varom nu vore fråga, i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som tillämpas beträffande familjetillägg till tjänstepliktig under tiden för tjänstepliktens fullgörande.

Föredraganden hemställer härefter, att förutnämnda lagförslag, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Tillika hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t måtte

dels förelägga riksdagen till antagande det inom socialdepartementet upprättade förslaget till förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under fullgörande av viss tjänsteplikt för män, födda år 1924,

dels ock föreslå riksdagen medgiva Kungl. Maj:t att bemyndiga statens arbetsmarknadskommission att till ersättningsberättigad tjänstepliktig, varom nu är fråga, utbetala familjetillägg i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som tillämpas beträffande familjetillägg till tjänstepliktig under tiden för tjänstepliktens fullgörande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Jan-Erik Stenius.